

ріяльного українського народного пластичного мистецтва з давнини до сучасності.

На високому професійному рівні Микола Моздир подав характеристику всіх основних типологічних груп меморіальної пластики. Автор зумів дослідити ідейно-семантичну та символіко-образну сутність придорожніх, присадибних намогильних та намогильних хрестів. Хрест як символ християнської віри спасіння людського роду опоетизований творчою діяльністю талановитого українського народу.

Текст книжки наповнений сюжетами, невідомими мистецтвознавчій науці. Особливий інтерес викликає поданий автором ілюстративний матеріал — 376 світлин, з яких більша частина, тобто понад 350 — авторських.

У цій актуальній монографії вперше висвітлені питання теорії та історії меморіальної пластики України. Правда, першим дослідником української народної традиційної культури, зокрема меморіального пам'ятництва, був відомий вчений і знавець історії української культури Вадим Щербаківський. Його праці, зокрема „Українське народне мистецтво“ (1920-ті рр.), на десятиріччя залишилися енциклопедією знань про українську духовну та матеріальну культуру.

Досліджені Миколою Моздиром пам'ятки української меморіальної пластики виражають головний символ духовного буття людини — віру в Господа, її християнсько-філософські світоглядні аспекти розуміння життя на землі і на небесах.

Раїса ЗАХАРЧУК-ЧУГАЙ

Оксана Кузьменко. Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2009. — 296 с., іл.

Монографія Оксани Кузьменко є вдалим логічним завершенням тривалих досліджень авторки в царині стрілецької пісенності. Цю тему дослідниця обрала для вивчення як цілком новаційну. Поступово шляхом трудомістких та скрупульозних напрацювань (проведення власних польових фольклорних записів у 90 населених пунктах шести областей України та за кордоном, ретельного вивчення усіх доступних архівних та літературних джерел, масштабної систематизаційної роботи, аналітичного осмислення) Оксана Кузьменко вивела стрілецьку пісню на рівень комплексного фольклористичного аналізу. Виходу її монографії передували такі вагомні праці, як кандидатська дисертація (2000), академічний збірник „Стрілецькі пісні“ (Львів, 2005, 640 с.) та понад десяток добротних аналітичних статей у фахових виданнях. Отож „Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність“ постає перед читачем як праця зріла, глибоко продумана, вивірена часом. І, безперечно, дуже очікувана.

„Предметним полем теми, — як зазначає дослідниця, — є висвітлення характерних аспектів пов'язаності стрілецької пісенності з народнопісенною традицією, зокрема їх фольклоризм, фольклоризація та фольклорність. Мета роботи полягає у системному дослідженні внутрішнього взаємозв'язку цих аспектів, у виявленні закономірностей побутування, розвитку, збереженості та особливостей входження стрілецьких пісень в загальноукраїнський фольклорний контекст“ (С. 13). О. Кузьменко вдалося сповна досягти поставленої мети завдяки вдалому композиційному вирішенню праці та вдумливому аналітичному викладу в усіх її структурних частинах. Монографія складається зі всту-

пу та чотирьох розділів: „Збирання та дослідження стрілецької пісенності“, „Джерела і природа фольклоризму стрілецьких пісень літературного походження“, „Фольклоризація стрілецьких пісень літературного походження“, „Народні пісні про січових стрільців“, Висновків і Списку використаних джерел і літератури.

У вступі простежено вживання терміна „стрілецька пісня“ у літературі й фольклористиці (С. 6—7) та з урахуванням теоретичних здобутків попередників, а головне на основі власних напрацювань запропоновано таке визначення: „Стрілецькі пісні — це пласт пісенної творчості літературного і фольклорного походження, який за часом виникнення та ідейно-змістовими ознаками пов'язаний з появою української військової формації Легіону Українських січових стрільців, з його діяльністю в роки Першої світової війни (1914—1918) та в час українських національно-визвольних змагань (1918—1920)“ (С. 7). Також тут подано пояснення терміна „фольклоризація“ українськими дослідниками різних часів, акцентуючи на важливих концепціях І. Франка, М. Грушевського, Г. Нудьги, С. Грици та інших учених щодо природи та механізмів взаємодії двох художніх систем творчості: літературної та народної.

У першому розділі подано відомості про джерельну базу дослідження в діахронії зацікавлень стрілецькою піснею, її публікацій, збирання та фахових досліджень. О. Кузьменко належно поцінувала здобутки своїх попередників у цій царині, починаючи від напрацювань часів стрілецького чину таких авторів, як Р. Купчинський, Л. Лепкий, М. Гайворонський, А. Баб'юк, І. Боберський, Ю. Шкрумеляк, О. Назарук, І. Ірванець,

В. Гнатюк та інші, та у пізніші роки впродовж ХХ ст. (Є. Пеленський, М. Голубець, Ф. Колеса, Б. Кравців, С. Ріпецький, В. Витвицький, Р. Федорів, Т. Салига, В. Качкан, Ф. Погребенник, О. Правдюк та ін.). Водночас авторка обґрунтовує фрагментарність чи вузькість наукових підходів в опрацюванні теми попередниками та вказує на потребу ширшого комплексного погляду на явище стрілецької пісенності. Такі можливості з'явилися в О. Кузьменко на основі матеріалів, добутих у процесі ретельного вивчення джерельної бази з урахуванням власних польових обстежень стрілецького фольклору. Масштабність проведеної роботи відображає самостійно розроблений авторкою „Системний каталог публікацій та записів стрілецьких пісень“, що зберігається в Архіві Інституту народознавства (покликання на нього на с. 41), „Картосхема місць записів стрілецьких пісень“ (С. 43). О. Кузьменко вперше ввела в науковий обіг і рідкісні, досі невідомі, рукописні матеріали січових стрільців із архівів Варшави, а також Києва та Львова (С. 267—269).

У другому розділі містяться цінні відомості про „передісторію“ стрілецьких пісень, яка виводиться із національно-патріотичних середовищ кінця ХІХ — початку ХХ ст. (передусім із молодіжних організацій „Соколи“, „Січ“, „Пласт“, „Луг“), та про історичні обставини виникнення пісень, породжених стрілецьким чином. Треба віддати належне дослідниці у відповідальному ставленні до визнання нею авторства та часу постановня тієї чи тієї пісні. На основі скрупульозного вислідку О. Кузьменко уточнює вже раніше утверджені в літературі факти, як наприклад, про пісню „Ой у лузі червона калина“, що є „безсумнівно результатом співавторства (досі в літературі згадувалось переважно тільки ім'я С. Чарнецького)“ (С. 70). У розділі достатньо аргументовано „фольклоризм“ стрілецьких пісень, що проявляється на двох рівнях: генетичному (у спадкоємній єдності з давнім народним мелосом) та функціональному (характеризується новими умовами існування цих пісень).

Третій розділ присвячено висвітленню проблеми фольклоризації стрілецьких пісень літературного походження у таких аспектах: „Кореляція літературного й уснонародного в поезії стрілецької пісні“; „Основні чинники та їх роль у фольклоризації“; „Лабораторія фольклоризації стрілецьких пісень“. У цьому розділі авторка простежує та ілюструє різні типи змін, що виявляються на різних рівнях (художнього тексту, побутової заангажованості, регіональному, часовому, гендерному тощо). У четвертому розділі розкрито пласт власне народних пісень про січових стрільців як породження передусім стрілецького, а також і позастрілецького середовищ. О. Кузьменко переконливо доводить фольклорність цих пісень на основі анонімності, традиційності їх поезики та поширення, варіативності текстів. Дослідниця окремо аналізує стрілецькі переробки, пісні-хроніки, історичні пісні, стрілецькі колядки, гаївки, балади, повстанські адаптації.

Важливим у монографії, на нашу думку, є послідовне підтвердження значного духовного впливу українських січових стрільців, їхніх пісень на широкі верстви українського народу, на формування його національно-патріотичної свідомості, національної ідеї. Оксані Кузьменко вдалось представити стрілецьку пісенність проникливо і зримо — як глибоко закорінену в національну традицію, водночас живу, динамічну, багатогранну творчість у складній парадигмі літературно-фольклорних зв'язків ХХ ст.

Праця О. Кузьменко може слугувати взірцем для багатьох сучасних фольклористів у вмілому застосуванні комплексних підходів до аналізу фольклорних явищ, у чистоті наукового стилю та наукових помислів. Книжку збагачують численні світліни, художні ілюстрації, фотокопії рідкісних рукописів. Монографія має не лише наукову та мистецьку вартість — це витвір невтомної жінки-матері, української патріотки, присвячений своїм дітям, „щоб берегли і примножили „туу стрілецькую славу...“

Ольга ХАРЧИШИН

І. О. Белоус, О. В. Шишка, Д. О. Тарасов. Науково-технічна бібліотека Національного університету „Львівська політехніка“ / За ред. проф. А. Г. Загороднього.— Львів: Вид-во Національного ун-ту „Львівська політехніка“, 2009.— 196 с.

У рецензованому виданні подана хроніка діяльності бібліотеки Львівської політехніки з 1844 по 2008 р. Книжка докладно ознайомлює з вагомими подіями у житті книгозбірні. Найбагатшим на події виявився 1874 рік, коли книгозбірня отримала спеціальне приміщення, була встановлена Міністерством освіти перша штатна одиниця бібліотечного працівника, призначена щорічна дотація на комплектування фондів. Ще однією вагомою віхою у діяльності бібліотеки став 1948 р. У цьому році було відкрито філію бібліотеки у студентському гуртожитку, створено Бібліотечну раду, проведено переоблік фонду та отримано право на одержання з Центрального бібліотечного колектора (м. Москва)

обов'язкового платного примірника видань, профільних діяльності інституту.

Книжка подає коротку історію Національного університету „Львівська політехніка“ як потужного осередку науки і освіти в Україні, знаного у світі.

Видання висвітлює історію бібліотеки з поділом на кілька періодів. Автори пишуть про передумови створення та перші роки розвитку книгозбірні, яка відразу ж стала невід'ємною частиною, інформаційним осередком університету, описали розташування та особливості забудови її приміщень, напрями діяльності до 1939 р., для якої характерні: обіймання посади директора біб-